30. 6. 2003

ID: 21807

Naléhavý právní zájem

Žalobce může mít naléhavý právní zájem na určení, že vlastníkem určité nemovitosti je žalovaný, který ji převedl na jinou osobu, přestože mu to zakazovalo předběžné opatření soudu, jestliže tímto určením získá žalobce doklad nezbytný pro nařízení výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí.

Žalobce může mít naléhavý právní zájem na určení, že vlastníkem určité nemovitosti je žalovaný, který ji převedl na jinou osobu, přestože mu to zakazovalo předběžné opatření soudu, jestliže tímto určením získá žalobce doklad nezbytný pro nařízení výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 1377/2001, ze dne 11.12.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně U. V., zastoupené advokátem, proti žalovaným: 1) H. H. a 2) A., a. s., zastoupené advokátem, o určení vlastnického práva, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 10 C 92/98, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 8. února 2001, č. j. 22 Co 8/2001-137, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. února 2001, č. j. 22 Co 8/2001-137, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. listopadu 2000, č. j. 10 C 92/98-117, se zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 2 (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 9. listopadu 2000, č. j. 10 C 92/98-117, zamítl žalobu, aby soud určil, „že vlastníkem domu č. p. 796 a stavební parcely č. 664, zapsané na LV 956 pro k. ú. V. u Kat. úřadu pro m. P., je žalovaná č. 1 H. H.“. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4, sp. zn. 12 C 339/93, ve znění rozsudku Městského soudu v Praze, sp. zn. 23 Co 560/98, který nabyl právní moci 18. 1. 1999, byla žalovaná 1) uznána povinnou zaplatit žalobkyni 370 000,- Kč s příslušenstvím. Rozsudkem téhož soudu z 26. 1. 1999, sp. zn. 12 C 202/97, bylo žalované 1) uloženo, aby žalobkyni zaplatila 3 287 818,90 Kč s příslušenstvím. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 4 z 15. 12. 1994, sp. zn. 12 C 339/93, které nabylo právní moci 7. 3. 1995, 1) bylo žalované uloženo, aby se zdržela dispozice se spornými nemovitostmi, zejména je prodat nebo darovat. O správnosti vyznačení právní moci na tomto usnesení neměl soud prvního stupně pochybností. Žalovaná 1) a P. P. založili společnost A., a. s., do níž žalovaná 1) vložila nepeněžitý vklad, a to předmětné nemovitosti, kdy hodnota tohoto nepeněžitého vkladu činí 30 969 000,- Kč. Vklad práva byl zapsán v katastru nemovitostí 12. 12. 1996 s právními účinky vkladu 27. 11. 1996. Žalovaná 2) byla do obchodního rejstříku zapsána 18. 11. 1996. Od tohoto data do 3. 6. 1998 byla žalovaná 1) členkou představenstva této společnosti, která je v katastru nemovitostí vedena jako vlastník sporných nemovitostí, na nichž váznou zástavní práva. Soud prvního stupně vzal za prokázané, že žalovaná 1) nerespektovala zákaz

dispozice se spornými nemovitostmi a tyto vložila do žalované 2). Žalobu však zamítl z důvodu nedostatku naléhavého právního zájmu žalobkyně na požadovaném určení s tím, že žalobkyně se může domoci svého práva žalobou na plnění na základě žaloby odpůrčí. Podle názoru soudu prvního stupně i kdyby naléhavý právní zájem žalobkyně byl dán, jednání žalované 1) by nezpůsobilo absolutní neplatnost právního úkonu podle § 39 ObčZ, „neboť nerespektování soudního rozhodnutí nelze podřadit pod důvody absolutní neplatnosti právního úkonu, neboť rozhodnutí soudu není obecně závazným právním předpisem“.

Městský soud v Praze jako soud odvolací k odvolání žalobkyně rozsudkem ze dne 8. února 2001, č. j. 22 Co 8/2001-137, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Proti svému rozsudku připustil dovolání. Odvolací soud se ztotožnil s právním závěrem soudu prvního stupně, že žalobkyně nemá naléhavý právní zájem na požadovaném určení. Podle odvolacího soudu mezi žalobkyní a žalovanou 1) existoval závazkový právní vztah, který se netýkal vlastnického práva ke sporným nemovitostem. Žalovaná č. 1 byla i přes nařízené předběžné opatření nadále vlastnicí těchto nemovitostí, žalobkyně žádný právní vztah k nim neměla; ten existoval jen mezi žalovanými. Žalobkyně proto touto cestou nemůže vyvolat změnu ve vlastnických vztazích k nemovitostem. Odvolací soud zaujal právní názor, že „samo porušení soudního rozhodnutí (předběžného opatření) by jednak mohlo v případě žalované č. 1 zakládat trestní odpovědnost, jednak, a toho žalobkyně již využila, se jako věřitelka může domáhat u soudu formou tzv. odporovatelnosti podle § 42a ObčZ určení, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení její vymahatelné pohledávky, jsou vůči ní právně neúčinné a v případě úspěchu se může rovněž domáhat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným úkonem ušlo z dlužníkova majetku, a není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto právního úkonu prospěch, tedy že právní úkon mezi oběma žalovanými týkající se převodu vlastnictví nemovitosti není vůči ní právně účinný a domáhat se uspokojení z předmětné nemovitosti“. Odvolací soud nevyloučil ani odpovědnost státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení věci. Žalobkyně svůj naléhavý právní zájem dovozuje potřebou uspokojit své pohledávky z majetku žalované, která jiný majetek nemá a jiným způsobem uspokojení pohledávek žalobkyně nepřichází v úvahu. Je toho názoru, že porušení soudního rozhodnutí o předběžném opatření, které zakazuje dispozice s majetkem, je porušením zákona bez ohledu na trestně právní odpovědnost a že nelze vyloučit možnost věřitele domáhat se určení vlastnického práva k majetku svého dlužníka, došlo-li k neplatnému právnímu úkonu při převodu majetku. Naléhavost právního zájmu na určení vztahu je dána také potřebou nápravy právního vztahu, který byl porušen a na jehož nápravě nemají třetí osoby zájem. Odporovatelnosti právnímu úkonu se lze domáhat jen, je-li právní úkon je platný. V opačném případě je odporovatelnost vyloučena, a to je důvodem postupu žalobkyně v tomto řízení. Sankcí za provedení úkonu, který je účastníku zakázán soudním rozhodnutím, musí být jeho neplatnost. Soudy obou stupňů podle žalobkyně měly dokazování zaměřit k posouzení platnosti úkonu žalované 1). Žalobkyně navrhla důkazy k okolnostem, za kterých byl právní úkon žalovanou 1) proveden, a důvodům, proč se tak stalo. Navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu, ale i soudu prvního stupně, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalované se k dovolání nevyjádřily.

Nejvyšší soud jako soud dovolací podle bodu 17. hlavy první části dvanácté zákona č. 30/2000 Sb. projednal a rozhodl o dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění před

novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. (dále jen „OSŘ“).

Po zjištění, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou včas a že je přípustné, přezkoumal napadený rozsudek podle § 242 odst. 1 a 3 OSŘ a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Dovolatelka nenamítá, že v řízení došlo k vadám uvedeným v § 237 odst. 1 OSŘ nebo že řízení je postiženo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci [§ 241 odst. 3 písm. a) a b) OSŘ], a ani z obsahu spisu nevyplývá, že by k některé z uvedených vad došlo. Proto dovolací soud dále přezkoumal rozsudek odvolacího soudu v rozsahu dovolatelkou uplatněných dovolacích námitek.

Nesprávným právním posouzením věci je omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutkové zjištění). O mylnou aplikaci právních předpisů se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popř. že ze správných skutkových zjištění vyvodil nesprávné právní závěry.

Předpokladem úspěšnosti žaloby o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není (určovací žaloby), je především naléhavý právní zájem žalobce na takovém určení. Soudy obou stupňů postavily svá rozhodnutí na právním závěru, že žalobkyně nemá na požadovaném určení naléhavý právní zájem. Žalobkyně se domáhá určení vlastnictví žalované 1) k předmětným nemovitostem s tím, že vklad těchto nemovitostí žalovanou 1) do žalované 2) jako nepeněžitého vkladu je neplatným právním úkonem, neboť byl žalovanou 1) učiněn v době, kdy soudním rozhodnutím bylo žalované 1) uloženo, aby se zdržela dispozice s těmito nemovitostmi. Otázka platnosti tohoto právního úkonu ve vztahu k požadovanému určení je otázkou předběžnou. Nejvyšší soud v rozsudku publikovaném v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, vydávaném nakladatelstvím C. H. Beck, , svazek 3, pod č. 290 dovodil, že „naléhavý právní zájem na určení neplatnosti smlouvy podle § 80 písm. c) OSŘ může mít i osoba, která není účastníkem smlouvy, jestliže by vyhovění takové žalobě mohlo mít příznivý dopad na její právní postavení“. Tento závěr je zcela použitelný i v daném případě, kdy je právo žalobkyně na úhradu jejích pohledávek proti žalované 1), přiznaných jí již soudními rozhodnutími, ohroženo převodem nemovitostí značné hodnoty formou vkladu žalovanou 1) do obchodní společnosti, přestože jí to soudní rozhodnutí v době tohoto vkladu zakazovalo. Není také sporu o tom, že žalobkyně je ve vztahu k žalované 1) v právu a má vůči žalované značně vysoké pohledávky. Při daných právních vztazích mezi žalobkyní a žalovanou 1) si nelze dost dobře představit jiný způsob uplatnění práva žalobkyně, kterým by mohla reálně docílit jeho uspokojení, nemá-li žalovaná 1) jiný majetek, který by mohl být předmětem výkonu rozhodnutí a jímž by mohly být pohledávky žalobkyně uspokojeny, než výkonem rozhodnutí prodejem sporných nemovitostí podle § 335 a násl. OSŘ.

Podle § 335 odst. 1 věta prvá OSŘ výkon rozhodnutí prodejem nemovitostí může být nařízen, jen když oprávněný označí nemovitost, jejíž prodej navrhuje, a jestliže listinami vydanými nebo ověřenými státnímu orgány, popřípadě též veřejnými listinami notáře doloží, že nemovitost je ve vlastnictví povinného. Z hlediska možnosti žalobkyně domoci se vůči žalované 1) uspokojení svých pohledávek způsobem, který by ji to umožňoval – výkonem rozhodnutí prodejem sporných nemovitostí, potřebuje žalobkyně, jak vyplývá z citovaného ustanovení, listinu dokládající, že vlastnicí sporných nemovitostí je žalovaná 1), přestože v katastru nemovitostí je jako její vlastník zapsána osoba jiná. Jestliže je v katastru nemovitostí zapsaná jiná osoba, na kterou je žalovaná 1)

neplatně převedla, žalobkyně listinu potřebnou pro realizaci své pohledávky vůči žalované 1) jiným způsobem, než jaký zvolila – podáním určovací žaloby, nezíská. Není tedy sporu o tom, že vyhovění této žalobě by mohlo mít příznivý dopad na právní postavení žalobkyně. Tím je v daném případě předpoklad naléhavého právního zájmu na požadovaném určení naplněn.

Nedostatek naléhavého právního zájmu žalobkyně nelze bez dalšího vyvozovat z její možnosti uplatnit právo podle § 42a ObčZ, upravujícího odporovatelnost právního úkonu. Úspěšně lze totiž odporovat jen platnému právnímu úkonu a sporný převod resp. vklad, k němuž došlo mezi žalovanými za platný právní úkon považovat nelze – k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu z 26. 4. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1811/2000, publikovaný v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. C 457.

Právní povahu vkladu společníka do obchodní společnosti upravuje obchodní zákoník. Z § 59 ObchZ lze dovodit, že smlouva uzavřená mezi společníkem obchodní společnosti a touto obchodní společností, kterou společník vkládá nemovitost do společnosti jako nepeněžitý vklad, je převodní smlouvou, svou povahou blízkou kupní smlouvě, když sjednaná cena představuje vklad společníka do obchodní společnosti a proto nedochází k jejímu proplacení. Podle rozhodnutí publikovaného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 59, ročník 2001, str. 537, „kupní smlouva, kterou prodávající porušil zákaz převodu věci (nemovitosti) uložený mu vykonatelným předběžným opatřením ve smyslu § 76 odst. 1 písm. e) OSŘ, je pro rozpor se zákonem absolutně neplatná“. Právní závěr vyslovený v tomto rozhodnutí je proto použitelný i na daný případ převodní smlouvy – nutno ji z téhož důvodu považovat za neplatnou. Přitom z hlediska tohoto sporu není podstatné, zda je sporný právní úkon neplatný podle § 39 ObčZ pro rozpor se zákonem (jak je bez bližšího odůvodnění uvedeno v posledně citovaném judikátu) anebo podle § 37 odst. 2 ObčZ pro tzv. počáteční právní nemožnost předmětu plnění, kdy počáteční právní nemožnost dlužníka přichází v úvahu tam, kde předmět plnění je neuskutečnitelný v důsledku určité právní překážky existující v době učinění právního úkonu.

Lze tedy shrnout, že žalobce může mít naléhavý právní zájem na určení, že vlastníkem určité nemovitosti je žalovaný (podle vykonatelného rozsudku povinný dlužník žalobce), který ji převedl na jinou osobu, přestože mu to zakazovalo předběžné opatření soudu, jestliže tímto určením získá doklad nezbytný pro nařízení výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí, a že odporovat lze jen platnému právnímu úkonu.

Z uvedeného vyplývá, že právní posouzení věci ohledně otázky naléhavého právního zájmu žalobkyně na určovací žalobě odvolacím soudem nebylo správné, proto byl rozsudek odvolacího soudu podle § 243b odst. 1 OSŘ zrušen. Jelikož důvod zrušení se vztahuje také na rozsudek soudu prvního stupně, byl zrušen i jeho rozsudek a věc byla vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 OSŘ).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Dražba (exkluzivně pro předplatitele)
- Insolvenční řízení a náhrada škody (exkluzivně pro předplatitele)
- Společenství vlastníků jednotek
- Společný nájem bytu manžely (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Zemědělská půda (exkluzivně pro předplatitele)
- Smlouva o zápůjčce, insolvence
- Promlčení a ochrana spotřebitele
- Pozůstalost
- Pozůstalost
- Nezbytná cesta